

NEWS ITEMS

ДМИТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ МЕЛЬНИЧУК

До 75-річчя з дня народження

Дмитро Олексійович народився 5 листопада 1943 р. в с. Марійка Жашківського району Черкаської області. Після закінчення середньої школи № 2 м. Жашкова (1959 р.) вступив на ветеринарний факультет Української сільськогосподарської академії, який закінчив у 1964 р. Упродовж 1965–1968 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі біохімії Української сільськогосподарської академії (УСГА) під керівництвом акад. НАН України Гулого М. Ф. У 1968 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Вплив активації процесів карбоксилювання на деякі показники обміну речовин і продуктивність тварин». І далі вся його наукова діяльність була спрямована на розвиток сільського господарства України.

У 1968–1969 рр. – асистент кафедри біохімії УСГА; 1969–1982 рр. – молодший, потім старший науковий співробітник відділу біосинтезу і біологічних властивостей білка Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України і науковий співробітник лабораторії біохімії тварин УСГА (за сумісництвом). В Інституті біохімії ім. О. В. Палладіна підготував і у 1974 р. захистив докторську дисертацію на тему «Вуглекислота як фактор регуляції обміну речовин у тварин». У 1982–1984 рр. працював завідувачем лабораторії (перетвореної у відділ) регуляції обміну речовин Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України; у 1979–2014 рр. – завідувачем (професор) кафедри біохімії УСГА (за сумісництвом).

Із 20.07.1984 до 01.06.2014 р. – ректор Української сільськогосподарської академії (тепер – Національний університет біоресурсів і природокористування України – НУБіП України). Протягом 1995–1996 і 2001–2003 рр. був

віце-президентом НААН України (на громадських засадах); у 2014–2016 рр. – професором кафедри біохімії НУБіП України. Із 2016 р. – радник Президій НАН і НААН України.

Основний напрям наукової діяльності Д. О. Мельничука – вивчення регуляторної ролі і молекулярних механізмів впливу низькомолекулярних метаболітів на обмін речовин, енергії і життєвих функцій організму та розробка способів корекції їх порушень в організмі тварин і людей. Спільно з акад. М. Ф. Гулим й іншими співробітниками зазна-

чених вище відділу і кафедри він обґрунтував біологічну роль реакцій карбоксилювання і декарбоксилювання в біосинтезі макромолекул у гетеротрофних організмів; доказав унікальне значення вуглекислоти, форміату і гліцину в регуляції обміну речовин і окремих фізіологічних функцій організму тварин і людей (в т.ч. за деяких патологій); розкрив молекулярні механізми системи метаболічного гомеостазу в клітинах за порушення кислотно-лужного стану організму; виявив специфічні протеїни мембран епітелію тонкого кишечника новонароджених тварин, які причетні до формування колострального імунітету; розкрив окремі молекулярні механізми переходу тварин у стан природного і штучного гіпобіозу, а також порушень регуляції обміну речовин за таких захворювань тварин і людей, як остеопороз й остеомаляція, подагра, діабет, карієс, а також до- і післяродових та післяопераційних ускладнень у тварин тощо.

Результати наведених вище фундаментальних досліджень було використано для розробки нових препаратів: «Карбоксилін», «Намацит», «Медихронал», МП-15 і МП-30, які було застосовано з позитивним ефектом в практичній гуманній, спортивній і ветеринарній медицині. Роботи

цього напрямку досліджень відзначені Державною премією України в галузі науки і техніки, а їх актуальність і новизну підтверджено 90 патентами і авторськими свідоцтвами.

Працюючи ректором Національного університету біоресурсів і природокористування протягом 1984–2014 рр., він домогся значного підйому його статусу – від типового аграрного вищого навчального закладу із 12 спеціальностями (близько 10 тис. студентів) до Національного університету (природничо-аграрного і дослідницького) із 46 спеціальностями (більше ніж 40 тис. студентів, 600–700 аспірантів), підвищення міжнародного іміджу університету. Систему освіти НУБіП України офіційно визнано низкою Університетів США, ФРН, Бельгії, Нідерландів, Японії та ін. У 1990 р. університет став переможцем рейтингу серед 108 аграрних ВНЗ СРСР. У світовому рейтингу університет перейшов в число перших 10% їх із 22 тис. навчальних закладів. В Україні він постійно займав перше місце в рейтингу серед університетів аграрного профілю, а протягом 2004–2014 рр. входив до першої десятки кращих її університетів всіх профілів. Дипломи НУБіП України в цей період визнавалися і не підлягали дискримінації ні в одній країні світу!

Протягом 1985–1992 рр. Д. О. Мельничук здійснював також науково-методичне кураторство низки сільськогосподарських інститутів як України, так і закордонних, інтегрував в структуру університету низку НДІ Мінагрополітики і продовольства та більше 10 коледжів, технікумів і виробничих підприємств із різних регіонів України.

Д. О. Мельничук був обраним: в 1990 р. членом-кореспондентом Академії наук УРСР; у 1990 р. – академіком Української академії аграрних наук; у 1997р. – академіком Національної академії наук України. Він був членом державної ради при Уряді України (1993 р.); депутатом Київської міської і обласної рад тощо. З 2016 р. він є головою громадської організації «Рада Ге-

роїв України в АПК»; членом бюро відділення фізіології, біохімії і молекулярної біології НАН України, віце-президентом Українського біохімічного товариства, членом секції «біологія і хімія» Державного комітету з питань Державних премій України в галузі науки і техніки тощо.

Йому присвоєно звання: професора (зі спеціальності – біохімія) – 1984 р.; лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки – 1984 р.; заслуженого діяча науки і техніки України (1990 р.); генерал-лейтенанта державної ветеринарної служби України (як члена Державної протиепізоотичної служби при Кабінеті Міністрів України) – 1998 р.

Дмитро Олексійович – почесний сенатор Сенату штату Луїзіана (США); почесний президент Всесвітнього консорціуму установ і організацій вищої аграрної освіти і досліджень (GCHERA) тощо. Д. О. Мельничук є також почесним доктором (професором) університетів: Берлінського ім. Гумбольдта, Гентського (Бельгія), штатів Айова і Арканзас США, Російського державного аграрного університету – МСГА ім. К. А. Тімірязєва, Астраханського технічного університету, Варшавського і Вроцлавського університетів наук про життя, Казахського, Грузинського, Армянського аграрних університетів та виїзним професором Токійського аграрного університету (Японія) тощо. Тривалий час був радником Генерального директора ФАО ООН.

Дмитро Олексійович є автором (співавтором) майже 600 наукових праць, більше 10 підручників, посібників і монографій. Під його керівництвом підготовлено 22 кандидати та 11 докторів наук.

За багаторічну плідну наукову та громадську роботу Дмитра Олексійовича нагороджено урядовими нагородами та відзнаками: 2003 р. – Золотою зіркою Героя України і орденом Держави. З 2009 р. він повний кавалер ордена України «За заслуги», у 2008 р. одержав Орден Франції – «За заслуги»; 1975 р. – медаль СРСР «За трудову доблесть».

Вельмишановний Дмитре Олексійовичу!

Щиро вітаємо Вас з ювілеєм, зичимо міцного здоров'я, щастя!

*Колектив Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України
Редакційна колегія «The Ukrainian Biochemical Journal»
Президія Українського біохімічного товариства*